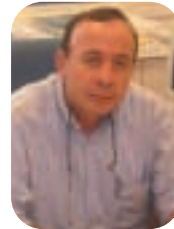

מגמות בענף החלב

משק החלב בעולם עובר תקופה "משוגעת", שמנוגדת לתחזיות של אנשי המקצוע: עלייה גדולה בביקושים, עליית מחירים תלולה של תוצרי החלב, עלייה מסחררת במחירי הגרעינים ולא ברור היכן ייגמר התהליך. ההערכה היא שרמת המחירים הגבוהה תישמר גם בשנים הקרובות וזו הזדמנות גם לענף החלב הישראלי. אות קריאה לקברניטי הענף שלנו

(אוסטרליה וניו-זילנד).
 הסחר הבין-לאומי הכולל של חלב עמד בשנת 2006 על שווה ערך לשמונים מיליארד ליטר, שהם כ-13% מהיקף הייצור העולמי הכולל. כמחצית מכמות זו נסחרת בין מדינות האיחוד האירופי ורק כ-40 מיליארד ליטר (7% מהייצור העולמי), נסחרים בין-לאומית. שיעור זה נמוך בהשוואה לסחר הבין-לאומי בחומרי גלם אחרים של תעשיית המזון. הדבר נובע מהיות החלב מוצר "רגיש" מבחינת העיבוד, השינוע והאחסון, כמו גם, מהיותו "מוצר אסטרטגי" שמרבית המדינות רואות לעצמן חובה לייצר את צריכתן (או, לפחות, חלק ממנה). המחירים הבין-לאומיים של חומרי הגלם החלביים היו

ייצור החלב בעולם עמד בשנת 2006 על 645 מיליארד ליטר, מהם 540 מיליארד (84%) היה חלב בקר, 80 מיליארד (12%) חלב בופלו והיתר, חלב צאן (כבשים ועזים). בעשור האחרון עמד קצב הגידול השנתי של חלב בקר על 1.5%. כרבע מייצור החלב בעולם מיוצר במדינות מערב אירופה, 20% בצפון אמריקה, 15% במרכז ובמזרח אירופה ו-10% בדרום אמריקה. בסין, הגיע לאחרונה ייצור החלב לכדי 5% מהייצור העולמי והשתווה בהיקפו לייצור הכולל במדינות אוקיינוס

מסוור חלב בהודו

מ
ה
נ
ע
ש
ה
ב
ע
ו
ל
ם

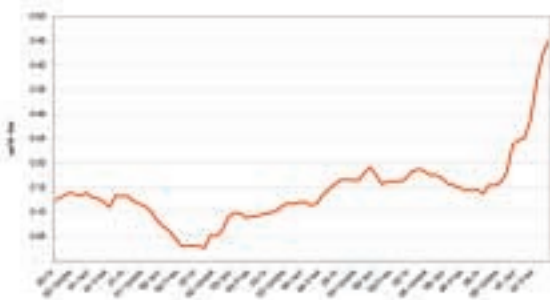
מגמות במחיר הבין-לאומי של אבקת חלב מלא (26% שומן)

מגמות במחיר הבין-לאומי של אבקת חלב רזה (1.25% שומן)

מחיר, שווה הערך, של החלב הגולמי ליצרן (דולר לליטר)

(הוכן ע"י ליון תמיר - כלכלן מועצת החלב).

- הביקוש לחלב עולה כמעט בכל מדינות העולם.
- העלייה בביקוש לחלב בעולם היא בעיקר "בשווקים המתעוררים".
- קצב העלייה בביקוש גבוה מקצב גידול האוכלוסייה, מה שמצביע גם על עלייה בצריכה לנפש, בעיקר בסין, בד. מזרח אסיה ובמזרח התיכון.
- העלייה במחירי החלב היא חלק מעלייה רחבה יותר בצריכה של חומרי גלם (commodities), כתוצאה מצמצום ההיצע ועלייה בפעילות הכלכלית בעולם.
- עתודות החמאה ואבקת החלב מתדלדלות בכל המדינות הקשורות לסחר בחלב.
- ייצור החלב העולמי מפגר אחרי הביקוש.

חליבת פרות באמריקה הלטינית

נמוכים באופן יציב בשנים האחרונות ולמעשה, עד סוף 2006. בין השנים 1990 ל-2006, נעו מחירי אבקות החלב (רזה ומלא) בין 1,100 ל-2,300 דולר לטון ומחיר החמאה נע בין 1,000 ל-2,500 דולר לטון. החל מתחילת 2007 חל שינוי משמעותי במחיר הבין-לאומי של כל חומרי הגלם החלביים. מחירם הגיע לשיא בחודש אוגוסט האחרון ומאז הוא במגמת התייצבות (באבקת החלב המלא) או, אף ירידה מתונה (באבקת החלב הרזה), כפי שניתן לראות בשני הציורים הבאים שמתארים את מגמת מחירי אבקות החלב בשוק העולמי (הנתונים מוצגים ביוור לטון ומעודכנים לחודש ספטמבר).

עליית המחירים של חומרי הגלם החלביים בשוק הבינלאומי באה לידי ביטוי גם בעלייה ניכרת במחיר, שווה הערך, של החלב הגולמי ליצרן. מחיר זה קבע למעשה את מחיר החלב הבין-לאומי ועלה מרמה של כ-15 סנט של דולר אמריקאי לליטר, שהיה נכון עד סוף 2006, לרמה של כ-45 סנט לליטר כיום. (ראה ציור 3).

הסיבות לעליית המחירים המתוארת כוללות:

- עלייה בביקוש לחלב ומוצריו (בעיקר בסין, בד. מזרח אסיה ובאמ"ט).
 - צמצום בייצור החלב באזורים רבים (בעיקר באירופה ובאוסטרליה).
 - גידול בעלויות ייצור החלב (בעיקר בארה"ב ובאירופה).
 - צמצום במלאים של אבקות חלב, חמאה וגבינות (בעיקר באירופה וארה"ב).
 - הטלת מכסים על ייצוא חומרי גלם חלביים (ארגנטינה, הודו).
- העלייה בביקוש לחלב ולמוצריו בעולם מיוחסת בעיקר לעלייה בביקוש למוצר זה במדינות העולם השלישי ובמיוחד בסין ובמדינות דרום מזרח אסיה. הצמצום בייצור החלב בעולם נובע בעיקר, מאירועים של בצורות ושיטפונות שפקדו אזורים רבים בעולם, ככל הנראה, עקב ההתחממות הגלובלית. בנוסף, חל גידול בייצור הגרעיניים זרעי שמן לייצור אתנול, שהוביל לעליית מחירי המספוא בעולם ויחד עם עליית מחירי הנפט, לעלייה ניכרת בעלויות ייצור החלב.
- המציאות הנוכחית בענף החלב מסתכמת בעובדות הבאות:

למועד כתיבת המאמר באמצע שנת 2007 ואת המחירים המקומיים מתורגמים לדולר. נראה לכן כי, בטווח הנראה לעין, צפויה עלותו של החלב מייצור ישראלי להיות נמוכה ממחיר החלב המיובא, כאשר זה כולל את תוספת העלויות המתחייבת לשם הבאתו לישראל.

התייקרות החלב בעולם והנתונים המובאים במאמר זה תומכים בהנחה כי קיימת סבירות גבוהה שמחירי חומרי הגלם החלביים בעולם, כמו גם, מחירי התשומות לייצור החלב עשויים להיות גבוהים לפרק זמן לא קצר. מצב זה, ראוי שייתן בידי גורמי התכנון בענף את האפשרות לקבוע מדיניות ייצור לטווח זמן ארוך מזה שלו הורגלו בשנים האחרונות ואשר תכלול עידוד להגדלה מסוימת של היקף הייצור המקומי. ברקע הדברים נמצאת העובדה כי הסיכונים שיילקחו בעת הצורך בפינוי עודפים צפויים, עשויים להיות נמוכים יותר, אם בכלל, בהשוואה לאלה שהורגלו להם בעבר. שינויים אלה עשויים להעניק לענף יתרונות רבים, אשר אחד מהם עשוי להיות ההקלה ביכולת הענף להתמודד עם העונתיות באספקת החלב לתעשייה, זאת מאחר וחלק מהרחבת הייצור תפנה, בין היתר, גם חלב לחודשי המחסור בקיץ.

המצב החדש שנוצר טומן בחובו גם, לא מעט, הזדמנויות למערכות המקצועיות בענף החלב הישראלי שהגיע להישגים רבים בתחום המקצועי. ישראל תוכל בעתיד לייצא ידע וטכנולוגיות ייצור מתקדמות שפותחו בארץ ושמאפשרות השגת תנובות גבוהות בתנאים אקלימיים קשים. הצורך בפיתוח משקי חלב חדשים במדינות רבות, בעיקר בעולם השלישי, פותחים חלון הזדמנויות לידע ולטכנולוגיות הישראליות, כמו גם למכירת תשומות (מיכון חליבה, מיכון הזנה, תכנות מחשב, זרמה), וידע (בתחומי הווטרנריה, ההזנה וניהול רפתות).

נראה כי נפתח בפני ענף החלב בישראל "חלון הזדמנויות". ימים יגידו אם ידענו לנצל אותו באופן המיטבי. ■

העולם ייעשו מאמצים להגדיל את כמות פרות החלב ואת הייצור לפרה, זאת באמצעות מניפולציות גנטיות וביולוגיות. בין היתר, צפוי שימוש בטכנולוגיות של הפרדת מין (sexing) בהזרעת פרות בעדרי החלב, כמו גם, שימוש בטכנולוגיה של השתלת עוברים נקביים מעדר החלב בפרות אומנות מגזעי בשר, כל זאת במטרה להגדיל את היקף הפרות החולבות.

כיצד ישפיעו המגמות העולמיות על ענף החלב בישראל?

ייקור הגרעינים והדלק עשויים להגדיל את עלויות הייצור ומכאן גם את מחיר החלב לצרכן. במצב רגיל, עלול היה הדבר להוביל ללחצים לפתיחת הייבוא. אולם, במצב שנוצר בעולם, עשוי החלב המיובא כאבקה וחמאה, כמו גם מוצרים, להיות יקר מזה המיוצר בישראל.

הטבלה הבאה לקוחה משנתון מועצת החלב לשנת 2006. הטבלה מתארת את יחסי המחירים של אבקת חלב וחמאה בין המחיר הבין-לאומי לייצור המקומי. לטבלה זו הוספתי את המחירים הבין-לאומיים, נכון

נראה כי המצב הנוכחי שונה מן העבר, בעיקר עקב היותו נגרם משילוב של מספר גורמים כבדי משקל, הפועלים בו זמנית ומובילים יחד לעליית המחירים המתוארת ולמסקנה כי: "למרות השינוי הקל במגמת המחירים בחודש ספטמבר, ככל הנראה, מחירי חומרי הגלם החלביים בעולם לא ירדו בעתיד הקרוב".

בטווח הנראה לעין, צפויה עלותו של החלב מייצור ישראלי להיות נמוכה ממחירי החלב המיובא, כאשר זה כולל את תוספת העלויות המתחייבת לשם הבאתו לישראל

המצב הנתון יוביל ככל הנראה לשינוי דפוסי הייצור במדינות רבות. המדינות המייצרות בזול, בעיקר על בסיס מרעה, עשויות לנצל את חלון ההזדמנויות ולהגדיל את הייצור. מדינות העולם השלישי לעומת זאת, יעשו מאמצים רבים לפתח ולהגדיל את הייצור המקומי, במטרה לצמצם את ייבוא החלב שהתייקר כל כך. ברחבי

ייצור חלב באיטליה

השנה	חמאה תעשייתית		אבקת חלב כחושה	
	מחיר עולמי	פער באחוזים	מחיר בישראל	פער באחוזים
2002	1,000	205%	3,543	173%
2003	1,280	147%	3,712	131%
2004	1,900	73%	4,028	83%
2005	2,330	33%	3,745	70%
2006	2,170	51%	3,880	80%
2007	3,000	21%	4,315	-14%